

KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

PUNKTY 1-49

WSTĘP

"OJCZE... to jest życie wieczne: aby znali Ciebie, jedynego prawdziwego Boga, oraz Tego, którego posłałeś, Jezusa Chrystusa" (J 17,1. 3). Zbawiciel nasz, Bóg "pragnie, by wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy" (1 Tm 2, 3-4). "Nie dano ludziom pod niebem żadnego innego imienia, w którym moglibyśmy być zbawieni" (Dz 4,12), jak tylko imię JEZUS.

I. Życie człowieka - znać i kochać Boga

1 Bóg, w samym sobie nieskończenie doskonały i szczęśliwy, zamysłem czystej dobroci, w sposób całkowicie wolny, stworzył człowieka, by uczynić go uczestnikiem swego szczęśliwego życia. Dlatego w każdym czasie i w każdym miejscu jest On bliski człowiekowi. Bóg wzywa człowieka i pomaga mu szukać, poznawać i miłować siebie ze wszystkich sił. Wszystkich ludzi rozproszonych przez grzech zwołuje, by zjednoczyć ich w swojej rodzinie - w Kościele. Aby to zrealizować, posłał swego Syna jako Odkupiciela i Zbawiciela, gdy nadeszła pełnia czasów. W Nim i przez Niego Bóg powołuje ludzi, by w Duchu Świętym stali się Jego przybranymi dziećmi, a przez to dziedzicami Jego szczęśliwego życia.

2 Aby to Boże wezwanie zabrzmiało w całym świecie, Chrystus posłał Apostołów, których wybrał, dając im nakaz głoszenia Ewangelii: "Idźcie... i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem. A oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata" (Mt 28, 19-20). Mocą tego posłania Apostołowie "poszli i głosili Ewangelię wszędzie, a Pan współdziałał z nimi i potwierdzał naukę znakami, które jej towarzyszyły" (Mk 16, 20).

3 Ci, którzy z pomocą Bożą przyjęli wezwanie Chrystusa i odpowiedzieli na nie dobrowolnie, sami z kolei zostali przynaglani miłością Chrystusa do głoszenia Dobrej Nowiny na całej ziemi. Skarb otrzymany od Apostołów został wiernie zachowany przez ich następców. Wszyscy wierzący w Chrystusa są powołani do przekazywania go z pokolenia na pokolenie, głosząc wiarę, przeżywając ją we wspólnocie braterskiej oraz celebrując ją w liturgii i w modlitwie ¹

II. Przekazywanie wiary - katecheza

4 Bardzo wcześnie nazwano *katechezą* całość wysiłków podejmowanych w Kościele, by formować uczniów i pomagać ludziom wierzyć, że Jezus jest Synem Bożym, ażeby przez wiarę mieli życie w Jego imię, by wychowywać ich i kształtować w tym życiu i w ten sposób budować Ciało Chrystusa ².

5 "Katecheza jest *wychowywaniem w wierze* dzieci, młodzieży i dorosłych; obejmuje przede wszystkim wyjaśnianie nauki chrześcijańskiej, podawane na ogół w sposób systematyczny i całościowy w celu wprowadzenia wierzących w pełnię życia chrześcijańskiego" ³.

6 Katecheza łączy się z niektórymi elementami pasterskiej misji Kościoła, chociaż się z nimi nie utożsamia. Mają one aspekt katechetyczny, przygotowują do katechezy lub z niej wynikają. Są to: pierwsze głoszenie Ewangelii, czyli przepowiadanie misyjne w celu wzbudzenia wiary; poszukiwanie racji wiary; doświadczenie życia chrześcijańskiego; celebrowanie sakramentów; włączenie do wspólnoty ekumenicznej; świadectwo apostołskie i misyjne ⁴.

7 "Katecheza... jest ściśle złączona i związana z całym życiem Kościoła. Od niej bowiem w największej mierze zależy nie tylko rozprzestrzenianie się Kościoła w świecie i jego wzrost liczebny, ale jeszcze bardziej jego rozwój wewnętrzny i jego zgodność z zamysłem ⁵.

8 Czasy odnowy Kościoła są również czasami, w których katecheza przekazywana jest w osobliwy sposób. Rzeczywiście, w wielkiej epoce Ojców Kościoła święci biskupi poświęcają katechezie ważną część swojej posługi. Św. Cyryl Jerozolimski, św. Jan Chryzostom, św. Ambroży, św. Augustyn oraz wielu innych Ojców pozostawiło dzieła katechetyczne mające nadal charakter wzorcowy.

9 Posługa katechetyczna czerpie wciąż nową moc z soborów. Sobór Trydencki stanowi pod tym względem przykład zasługujący na podkreślenie. W swoich dekretach postawił on katechezę na pierwszym miejscu; z jego inicjatywy powstał Katechizm Rzymski, który nosi także jego imię i stanowi dzieło o wielkim znaczeniu jako kompendium nauki chrześcijańskiej. Sobór Trydencki zainicjował w Kościele godną zauważenia organizację przekazu katechezy; dzięki takim świętym biskupom i teologom, jak św. Piotr Kanizjusz, św. Karol Boromeusz, św. Turybiusz z Mongrovejo i św. Robert Bellarmin, pociągnął za sobą publikację wielu katechizmów.

10 Nie powinno więc budzić zaskoczenia, że w dynamicznym ożywieniu wywołanym przez Sobór Watykański II (który papież Paweł VI uważał za wielki katechizm naszych czasów) katecheza Kościoła na nowo zwróciła na siebie uwagę. Świadczą o tym: *Ogólne dyrektorium katechetyczne* (1971), zgromadzenia Synodu Biskupów poświęcone ewangelizacji (1974) i katechezie (1977) oraz ogłoszone po ich zakończeniu adhortacje apostołskie: *Evangelii nuntiandi* (1975) i *Catechesi tradendae* (1979). Nadzwyczajne Zgromadzenie Synodu Biskupów w 1985 r. wyraziło życzenie, "by zostały opracowane katechizm lub kompendium całej nauki katolickiej w dziedzinie wiary i moralności ⁶. Ojciec święty Jan Paweł II uczynił swoim to pragnienie wyrażone przez Synod Biskupów, uznając, że "odpowiada ono w pełni prawdziwej potrzebie Kościoła powszechnego i Kościołów partykularnych" ⁷, oraz wydatnie przyczynił się, by pragnienie Ojców Synodu zostało spełnione.

III. Cel i adresaci Katechizmu

11 Katechizm ma na celu przedstawienie organicznego i syntetycznego wykładu istotnych i podstawowych argumentów nauki katolickiej, obejmujących zarówno wiarę, jak i moralność w świetle Soboru Watykańskiego II i całości Tradycji Kościoła. Jego podstawowymi źródłami są: Pismo święte, Święci Ojcowie, liturgia i Urząd Nauczycielski Kościoła. Jest przeznaczony do tego, by stać się "punktem odniesienia dla katechizmów lub kompendiów, które będą opracowywane w różnych krajach" ⁸.

12 Katechizm jest przeznaczony przede wszystkim dla odpowiedzialnych za katechezę: na pierwszym miejscu dla biskupów jako nauczycieli wiary i pasterzy Kościoła. Zostaje im przekazany jako narzędzie w wypełnianiu ich misji nauczania Ludu Bożego. Przez biskupów jest adresowany do redaktorów katechizmów, do kapłanów i katechetów. Jego zaś czytanie będzie pożyteczne dla wszystkich innych wiernych chrześcijan.

IV. Struktura Katechizmu

13 Plan niniejszego Katechizmu czerpie inspirację z wielkiej tradycji katechizmów, która rozwija katechezę wokół czterech "filarów", jakimi są: chrzcielne wyznanie wiary (Symbol), sakramenty wiary, życie wiary (przykazania), modlitwa wierzącego ("Ojcze nasz").

Część pierwsza: Wyznanie wiary

14 Ci, którzy przez wiarę i chrzest należą do Chrystusa, powinni wyznawać swoją wiarę chrzcielną wobec ludzi ². Katechizm wyklada więc najpierw, co to jest Objawienie, przez które Bóg zwraca się do człowieka i udziela się człowiekowi, oraz na czym polega wiara, przez którą człowiek odpowiada Bogu (dział pierwszy). Symbol wiary streszcza dary, których Bóg udziela człowiekowi jako Sprawca wszelkiego dobra, jako Odkupiciel i jako Uświęciciel, i formułuje je wokół "trzech rozdziałów" naszego chrztu, czyli wiary w jednego Boga: Ojca wszechmogącego, Stwórcę; Jezusa Chrystusa, Jego Syna, naszego Pana i Zbawiciela, i Ducha Świętego w świętym Kościele (dział drugi).

Część druga: Sakramenty wiary

15 Część druga Katechizmu wyklada, jak zbawienie Boże, dokonane raz na zawsze przez Jezusa Chrystusa i Ducha Świętego, jest uobecnianie w świętych czynnościach liturgii Kościoła (dział pierwszy), a szczególnie w siedmiu sakramentach (dział drugi).

Część trzecia: Życie wiary

16 Część trzecia Katechizmu ukazuje cel ostateczny człowieka stworzonego na obraz Boży - szczęście, oraz drogi wiodące do niego: prawe i wolne działanie z pomocą prawa i łaski Bożej (dział pierwszy); działanie, które wypełnia podwójne przykazanie miłości wyrażone w dziesięciu przykazaniach Bożych (dział drugi).

Część czwarta: Modlitwa w życiu wiary

17 Ostatnia część Katechizmu mówi o sensie i znaczeniu modlitwy w życiu wierzących (dział pierwszy). Kończy się krótkim komentarzem do siedmiu prośb Modlitwy Pańskiej (dział drugi). Znajdujemy w nich całość tych dóbr, których powinniśmy oczekiwać w nadziei i których Ojciec niebieski pragnie nam udzielić.

V. Wskazania praktyczne do korzystania z Katechizmu

18 Katechizm jest pomyślany jako organiczny wykład całej wiary katolickiej. Należy zatem czytać go jako całość. Liczne odnośniki na marginesie tekstu (numery odnoszące się do innych punktów dotyczących tego samego zagadnienia) oraz indeks rzeczowy na końcu tomu pozwalają widzieć każdy temat w powiązaniu z całością wiary.

19 Teksty z Pisma świętego często nie są cytowane dosłownie; wskazuje się je tylko w przypisach (por.). Chcąc lepiej zrozumieć te fragmenty, trzeba odwołać się bezpośrednio do tekstu. Przypisy biblijne stanowią narzędzie pracy dla katechezy.

20 Zastosowanie w niektórych fragmentach *mniejszego* druku wskazuje na to, że chodzi o uwagi o charakterze historycznym, apologetycznym lub uzupełniające wyjaśnienia doktrynalne.

21 *Cytaty* ze źródeł patrystycznych, liturgicznych, hagiograficznych oraz wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego są drukowane mniejszą czcionką z poszerzonym marginesem z lewej strony. Często teksty te zostały wybrane z myślą o bezpośrednim zastosowaniu katechetycznym.

22 *Na końcu każdej jednostki tematycznej zestaw krótkich tekstów streszcza w zwięzłych formułach to, co należy do istoty nauczania. Teksty W skrócie mają na celu przedłożenie łatwych do zapamiętania syntetycznych sformułowań, które mogą być wykorzystane w katechezie lokalnej.*

VI. Konieczne adaptacje

23 Katechizm zwraca szczególną uwagę na wykład doktrynalny, ponieważ pragnie pomóc w pogłębieniu znajomości wiary. Został więc ukierunkowany na dojrzewanie wiary, na jej zakorzenienie w życiu i promieniowanie nią przez świadectwo ¹⁰.

24 W związku z bezpośrednim celem, jakiemu ma służyć, Katechizm nie proponuje adaptacji wykładu i metod katechetycznych, jakich wymagają różnicowania kultury, wieku, dojrzałości duchowej oraz sytuacji społecznych i eklezjalnych tych, do których kieruje się katecheza. Niezbędne adaptacje w tym zakresie dotyczą przystosowanych katechizmów, a jeszcze bardziej tym, którzy nauczają wiernych:

Ten, kto naucza, powinien "stać się wszystkim dla wszystkich" (1 Kor 9, 22), by zdobyć wszystkich dla Chrystusa... Niech nie uważa, że wszyscy mu powierzeni są na tym samym poziomie wiary. Nie może więc za pomocą jednej i niezmiennej metody pouczać i formować wszystkich wiernych w prawdziwej pobożności: jedni są jak nowo narodzone dzieci, inni zaczynają dopiero wzrastać w Chrystusie, a inni w końcu są rzeczywiście dorośli... Ci, którzy są powołani do posługi przepowiadania, w przekazywaniu nauczania o tajemnicach wiary i

normach obyczajów powinni dostosować swoje słowa do umysłowości i możliwości słuchaczy ¹¹.

Miłość ponad wszystko

25 Na zakończenie niniejszej prezentacji właściwą rzeczą jest przypomnienie zasady pastoralnej zawartej w Katechizmie Rzymskim:

Tę bez wątpienia wyjątkową drogę ukazał Apostoł, gdy jedyny cel nauczania widział w miłości, która nigdy się nie skończy. Przedstawiając to, co ma być przedmiotem wiary, nadziei i działania, przede wszystkim trzeba zawsze ukazywać miłość naszego Pana, by wszyscy zrozumieli, że każdy prawdziwie chrześcijański akt cnoty nie ma innego źródła niż miłość ani innego celu niż miłość ¹².

Dział pierwszy

"WIERZĘ" - "WIERZYMY"

26 Gdy wyznajemy naszą wiarę, zaczynamy od słów: "Wierzę" lub "Wierzimy". Dlatego wykład wiary Kościoła wyznawanej w *Credo*, celebrowanej w liturgii oraz przeżywanej w praktykowaniu przykazań i w modlitwie, zaczynamy od pytania, co to znaczy "wierzyć". Wiara jest odpowiedzią człowieka daną Bogu, który mu się objawia i udziela, przynosząc równocześnie obfite światło człowiekowi poszukującemu ostatecznego sensu swego życia. Rozważymy więc najpierw to poszukiwanie Boga przez człowieka (rozdział pierwszy), następnie Objawienie Boże, przez które Bóg wychodzi naprzeciw człowiekowi (rozdział drugi), wreszcie odpowiedź wiary (rozdział trzeci).

1 Por. Dz 2, 42.

2 Por. Jan Paweł II, adhort. apost. *Catechesi tradendae*, 1; 2.

3 Tamże, 18.

4 Por. tamże.

5 Tamże, 13.

6 Synod Biskupów (1985), Relacja końcowa, II B a 4.

7 Jan Paweł II, Przemówienie do Synodu Biskupów (7 grudnia 1985).

8 Synod Biskupów (1985), Relacja końcowa, II B a 4.

9 Por. Mt 10, 32; Rz 10, 9.

10 Por. Jan Paweł II, adhort. apost. *Catechesi tradendae*, 20-22; 25.

11 Katechizm Rzymski, Wstęp, 11.

12 Katechizm Rzymski, Wstęp, 10.

Rozdział pierwszy
CZŁOWIEK JEST "OTWARTY" NA BOGA
(CAPAX DEI)

I. Pragnienie Boga

27 Pragnienie Boga jest wpisane w serce człowieka, ponieważ został on stworzony przez Boga i dla Boga. Bóg nie przestaje przyciągać człowieka do siebie i tylko w Bogu człowiek znajdzie prawdę i szczęście, których nieustannie szuka:

Szczególny charakter godności ludzkiej polega na powołaniu człowieka do łączności z Bogiem. Człowiek jest zaproszony do rozmowy z Bogiem już od chwili narodzin: istnieje on bowiem tylko dlatego, że stworzony przez Boga z miłości jest zawsze z miłości zachowywany, i nie żyje w pełnej zgodności z prawdą, jeżeli w sposób wolny nie uzna tej miłości i nie odda się Stworzycielowi ¹.

28 W ciągu historii, aż do naszych czasów, ludzie w rozmaity sposób wyrażali swoje poszukiwanie Boga przez wierzenia i akty religijne (modlitwy, ofiary, kultury, medytacje itd.). Mimo niejednoznaczności, jaką one mogą w sobie zawierać, te formy wyrazu są tak powszechne, że człowiek może być nazwany *istotą religijną*.

On z jednego [człowieka] wyprowadził cały rodzaj ludzki, aby zamieszkiwał całą powierzchnię ziemi. Określił właściwe czasy i granice ich zamieszkania, aby szukali Boga, czy nie znajdą Go niejako po omacku. Bo w rzeczywistości jest On niedaleko od każdego z nas. Bo w Nim żyjemy, poruszamy się i jesteśmy (Dz 17, 26-28).

29 Człowiek może jednak zapomnieć o tym "głębokim i żywotnym połączeniu z Bogiem" ², może go nie dostrzegać, a nawet wprost je odrzucać. Źródła takich postaw mogą być bardzo zróżnicowane ³: bunt przeciw obecności zła w świecie, niewiedza lub obojętność religijna, troski doczesne i bogactwa ⁴, zły przykład wierzących, prądy umysłowe wrogie religii, a wreszcie skłonność człowieka grzesznego do ukrywania się ze strachu przed Bogiem ⁵ i do ucieczki przed Jego wezwaniem ⁶.

30 "Niech się weseli serce szukających Pana" (Ps 105, 3). Nawet jeśli człowiek może zapomnieć o Bogu lub Go odrzucić, to Bóg nie przestaje wzywać każdego człowieka, aby Go szukał, a dzięki temu znalazł życie i szczęście. Takie szukanie wymaga od człowieka całego wysiłku jego rozumu, prawości woli, "szczerego serca", a także świadectwa innych, którzy uczyliby go szukania Boga.

Jakże wielki jesteś, Panie, i godny, by Cię słać. Wspaniała jest Twoja moc, a Twojej Mądrości nikt nie zmierzy. Pragnie Cię słać człowiek, cząstka Twego stworzenia, który dźwiga swój śmiertelny los; nosi świadectwo swego grzechu i dowód tego, że Ty pysznym się sprzeciwiasz. A jednak pragnie Cię słać ta cząstka Twego stworzenia. Ty sam sprawiasz, że znajduje on ukojenie w wielbieniu Ciebie. Stworzyłeś nas bowiem dla siebie i niespokojne jest nasze serce, dopóki nie spocznie w Tobie ⁷.

II. Drogi prowadzące do poznania Boga

31 Człowiek stworzony na obraz Boga, powołany, by Go poznawać i miłować, szukając Boga, odkrywa pewne "drogi" wiodące do Jego poznania. Nazywa się je także "dowodami na istnienie Boga"; nie chodzi tu jednak o dowody, jakich poszukują nauki przyrodnicze, ale o "spójne i przekonujące argumenty", które pozwalają osiągnąć prawdziwą pewność. Punktem wyjścia tych "dróg" prowadzących do Boga jest stworzenie: świat materialny i osoba ludzka.

32 Świat: biorąc za punkt wyjścia ruch i stawanie się, przygodność, porządek i piękno świata, można poznać Boga jako początek i cel wszechświata.

Święty Paweł stwierdza w odniesieniu do pogan: "To bowiem, co o Bogu można poznać, jawne jest wśród nich, gdyż Bóg im to ujawnił. Albowiem od stworzenia świata niewidzialne Jego przymioty - wiekuista Jego potęga oraz bóstwo - stają się widzialne dla umysłu przez Jego dzieła" (Rz 1, 19-20) ⁸.

Święty Augustyn mówi: "Zapytaj piękno ziemi, morza, powietrza, które rozprzestrzenia się i rozprasza; zapytaj piękno nieba... zapytaj wszystko, co istnieje. Wszystko odpowie ci: Spójrz i zauważ, jakie to piękne. Piękno tego, co istnieje, jest jakby wyznaniem (*confessio*). Kto uczynił całe to piękno poddane zmianom, jeśli nie Piękny (*Pulcher*), nie podlegający żadnej zmianie?" ⁹

33 Człowiek: zadaje sobie pytanie o istnienie Boga swoją otwartością na prawdę i piękno, swoim zmysłem moralnym, swoją wolnością i głosem sumienia, swoim dążeniem do nieskończoności i szczęścia. W tej wielorakiej otwartości dostrzega znaki swojej duchowej duszy. "Zalążek wieczności, który w sobie nosi, nie może być sprowadzany do samej tylko materii" ¹⁰ - jego dusza może mieć początek tylko w Bogu.

34 Świat i człowiek świadczą o tym, że nie mają w sobie ani swej pierwszej zasady, ani swego ostatecznego celu, ale uczestniczą w Byciu samym w sobie, który nie ma ani początku, ani końca. W ten sposób tymi różnymi "drogami" człowiek może dojść do poznania istnienia rzeczywistości, która jest pierwszą przyczyną i ostatecznym celem wszystkiego, "a którą wszyscy nazywają Bogiem" ¹¹.

35 Władze człowieka uzdalniają go do poznania istnienia osobowego Boga. Aby jednak człowiek mógł zbliżyć się do Niego, Bóg zechciał objawić mu się i udzielić łaski, by mógł przyjąć to objawienie w wierze. Dowody na istnienie Boga mogą jednak przygotować człowieka do wiary i pomóc mu stwierdzić, że wiara nie sprzeciwia się rozumowi ludzkiemu.

III. Poznanie Boga według nauczania Kościoła

36 "Święta Matka Kościół utrzymuje i naucza, że naturalnym światłem rozumu ludzkiego można z rzeczy stworzonych w sposób pewny poznać Boga, początek i cel wszystkich rzeczy" ¹². Bez tej zdolności człowiek nie mógłby przyjąć Objawienia Bożego. Człowiek posiada tę zdolność, ponieważ jest stworzony "na obraz Boży" ¹³.

37 W konkretnych warunkach historycznych, w jakich się znajduje, człowiek napotyka jednak wiele trudności w poznaniu Boga za pomocą samego światła rozumu:

Umysł ludzki zasadniczo mógłby o własnych siłach dojść do prawdziwego i pewnego poznania tak jedyne go osobowego Boga, który przez swoją Opatrzność czuwa nad światem i nim rządzi, jak i prawa naturalnego, które Stwórca wypisał w naszych duszach. Skuteczne i owocne wykorzystanie za pomocą rozumu tych wrodzonych zdolności natrafia jednak w praktyce na liczne przeszkody. Prawdy dotyczące Boga oraz relacji między Bogiem i ludźmi przekraczają w sposób absolutny porządek rzeczy podpadających pod zmysły i gdy powinny one wyrazić się w czynach i kształtować życie, wymagają od człowieka poświęcenia i wyrzeczenia się siebie. Rozum ludzki natomiast w poszukiwaniu takich prawd napotyka trudności wynikające z wpływu zmysłów i wyobraźni oraz ze złych skłonności spowodowanych przez grzech pierworodny. Sprawia to, że w tych dziedzinach ludzie łatwo sugerują się błędem lub przynajmniej niepewnością w tym, czego nie chcą uznać za prawdę ¹⁴.

38 Z tego powodu człowiek potrzebuje światła Objawienia Bożego nie tylko wtedy, gdy chodzi o to, co przekracza możliwości jego zrozumienia, lecz także, "by nawet prawdy religijne i moralne, które same przez się nie są niedostępne rozumowi, w obecnym stanie rodzaju ludzkiego mogły być poznane przez wszystkich w sposób łatwy, z zupełną pewnością i bez domieszki błędu" ¹⁵.

IV. Jak mówić o Bogu?

39 Broniąc zdolności rozumu ludzkiego do poznania Boga, Kościół wyraża swoją ufność w możliwość mówienia o Bogu wszystkim ludziom i z wszystkimi ludźmi. Przekonanie to stanowi podstawę jego dialogu z innymi religiami, z filozofią i nauką, a także z niewierzącymi i ateistami.

40 Ponieważ nasze poznanie Boga jest ograniczone, ograniczeniom podlega również nasz język, którym mówimy o Bogu. Nie możemy określać Boga inaczej, jak tylko biorąc za punkt wyjścia stworzenie, i to tylko według naszego ludzkiego, ograniczonego sposobu poznania i myślenia.

41 Wszystkie stworzenia noszą w sobie pewne podobieństwo do Boga, w szczególności człowiek - stworzony na obraz i podobieństwo Boże. Różnorodne doskonałości stworzeń (ich prawda, dobro, piękno) odzwierciedlają więc nieskończoną doskonałość Boga. Dlatego też możemy Go określać na podstawie doskonałości Jego stworzeń, "bo z wielkości i piękna stworzeń poznaje się przez podobieństwo ich Stwórcę" (Mdr 13, 5).

42 Bóg przewyższa wszelkie stworzenia. Trzeba zatem nieustannie oczyszczać nasz język z tego, co ograniczone, obrazowe i niedoskonałe, by nie pomieszać "niewypowiedzianego, niepojętego, niewidzialnego i nieuchwytnego" ¹⁶ Boga z naszymi ludzkimi sposobami wyrażania. Słowa ludzkie pozostają zawsze nieadekwatne wobec tajemnicy Boga.

43 Mówiąc w ten sposób o Bogu, nasz język ujawnia wprawdzie swój ludzki charakter, ale w istocie odnosi się do samego Boga, chociaż nie może Go wyrazić w Jego nieskończonej prostocie. Trzeba bowiem pamiętać, że "gdy wskazujemy na podobieństwo między Stwórcą i stworzeniem, to zawsze niepodobieństwo między nimi jest jeszcze większe" ¹⁷, i że "mówiąc o Bogu, nie możemy określić, kim On jest, ale wyłącznie kim nie jest i jakie miejsce zajmują inne byty w stosunku do Niego" ¹⁸.

W skrócie

44 *Człowiek ze swej natury i powołania jest istotą religijną. Wychodząc od Boga i zdążając do Boga, człowiek tylko wtedy żyje życiem w pełni ludzkim, gdy w sposób wolny przeżywa swoją więź z Bogiem.*

45 *Człowiek został stworzony do życia w komunii z Bogiem, w którym znajduje swoje szczęście. "Gdy przyłgnę do Ciebie całym sobą, skończy się wszelki ból i wszelki trud. Moje życie będzie życiem prawdziwym, całe napelnione Tobą" ¹⁹.*

46 *Gdy człowiek słucha orędzia stworzeń i głosu swego sumienia, może osiągnąć pewność co do istnienia Boga, Przyczyny i Celu wszystkiego.*

47 *Kościół naucza, że jedyne i prawdziwe Boga, naszego Stwórcę i Pana, można poznać w sposób pewny przez Jego dzieła, za pomocą naturalnego światła rozumu ²⁰.*

48 *Możemy rzeczywiście określać Boga, opierając się na różnorodnych doskonałościach stworzeń, podobnych do Boga nieskończenie doskonałego, nawet jeśli nasz ograniczony język nie wyczerpuje Jego tajemnicy.*

49 *"Stworzenie bez Stwórcy ginie" ²¹. Dlatego wierzący czują się przynaglani przez miłość Chrystusa, by nieść światło Boga żywego tym, którzy Go nie znają lub odrzucają.*

1 Sobór Watykański II, konst. Gaudium et spes, 19.

2 Sobór Watykański II, konst. Gaudium et spes, 19.

3 Por. tamże, 19-21.

4 Por. Mt 13, 22.

5 Por. Rdz 3, 8-10.

6 Por. Jon 1, 3.

7 Św. Augustyn, Confessiones, I, 1, 1.

8 Por. Dz 14, 15. 17; 17, 27-28; Mdr 13, 1-9.

9 Św. Augustyn, Sermones, 241, 2: PL 38, 1134.

10 Sobór Watykański II, konst. Gaudium et spes, 18; por. 14.

11 Św. Tomasz z Akwinu, Summa theologiae, I, 2, 3.

12 Sobór Watykański I: DS 3004; por. 3026; Sobór Watykański II, konst. Dei verbum, 6.

13 Por. Rdz 1, 27.

14 Pius XII, enc. Humani generis: DS 3875.

15 Tamże: DS 3876; por. Sobór Watykański I: DS 3005; Sobór Watykański II, konst. Dei verbum, 6; św. Tomasz z Akwinu, Summa theologiae, I, 1, 1.

16 Liturgia św. Jana Chryzostoma, Anafora.

17 Sobór Laterański IV: DS 806.

18 Św. Tomasz z Akwinu, Summa contra gentiles, I, 30.

19 Św. Augustyn, Confessiones, X, 28, 39.

20 Por. Sobór Watykański I: DS 3026

21 Sobór Watykański II, konst. Gaudium et spes, 36.

PYTANIA DO REFLEKSJI

1. Dlaczego żyję?
2. Po co żyję?
3. Jak rozumiem szczęście?
4. Co jest moim największym nieszczęściem?
 1. Co robię, żeby być bardziej szczęśliwy, mniej nieszczęśliwy?
 2. Co powiedzieć ludziom, którzy stracili sens życia?
 3. Czy czuję się odpowiedzialny za szczęście innych? Dlaczego?
 4. Czym jest dla mnie wiara?
 5. Czy pragnę Boga? Kiedy? Jak?
 6. W jaki sposób wyrażam na zewnątrz pragnienie Boga?
 7. Dlaczego nie pragnę Boga?
 8. Czy wierzę, że Bóg nie przestanie nigdy mnie pragnąć? Czy znam jakieś słowa, które o tym mówią?
 9. O czym najczęściej myślę, czego najbardziej pragnę?
 10. Brak zaspokojenia jakiego pragnienia boli mnie najbardziej?
 11. Dlaczego wierzę w Boga?
 12. Dlaczego w Boga wierzą moi znajomi? [zapytać]
 13. Dlaczego nie wierzą w Boga moi znajomi [zapytać]
 14. Jak traktować ludzi niewierzących?
 15. Która z dróg św. Tomasza najbardziej mniej przekonuje?
 16. Jakie mam stosunek do rozumu, świata nauki jako człowiek wierzący?
 17. Co powoduje, że rozum mógłby poznać Boga, ale Go nie poznaje? [dlaczego nie myślę w niektórych sytuacjach chociaż umiem i powinienem?]
 18. Jaki język mówienia o Bogu mi odpowiada? Jakiego stylu mówienia o Bogu nie lubię?
 19. Czego ludzie nie lubią, jak się mówi o Bogu? [zapytać]
 20. Czy mam świadomość, że mówiąc o Bogu, zawsze Bóg jest inny niż Go przedstawiam? Czy jestem wobec tego faktu pokorny?
 21. Jak rozumiem słowo „Bóg”?
 22. Co robię, że poznać język Boga?